

אלול התשס"ט

בס"ד

פרדתו של מנהיג

לפרשת וילך (ע"פ שעור של הרב מרדכי סבתו)

אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ לִמְעַן יִשְׁמְעוּ וְלִמְעַן יִלְמְדוּ וַיִּרְאוּ אֶת ה' אֶל-לִהְיֶכֶם וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: (יג) וּבְנִיָּהֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְלִמְדוּ לִירְאָה אֶת ה' אֶל-לִהְיֶכֶם כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

4. התייצבות משה ויהושע באוהל מועד לצורך מינוי יהושע על ידי ה'

(יד) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֵן קָרְבוּ יָמֶיךָ לְמוֹת קָרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְהִתְיַצְּבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאַצְנִנְנִי וְיִלְךְ מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וַיִּתְיַצְּבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד: (טו) וַיִּרְא ה' בְּאֹהֶל בְּעַמּוּד עָנָן וַעֲמַד עַמּוּד הָעָנָן עַל פֶּתַח הָאֹהֶל:

5. הציווי על כתיבת השירה ומטרתה

(טז) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֲנִי שָׂכַב עִם אַבְרָהָם וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה אַחֲרַי אֱלֹהֵי נְכַר הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בָא שָׁמָּה בְּקִרְבוֹ וַעֲזָבַנִי וְהִפְרָ אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ: (יז) וְחָרָה אַפִּי בּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וְעֲזָבְתֶימָם וְהִסְתַּרְתִּי פְנֵי מַהֵם וְהָיָה לְאָכַל וּמִצָּאָהוּ רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אִין אֶל-לִהְיֶי בְּקִרְבִּי מִצְאוּנִי הַרְעוֹת הָאֵלֶּה: (יח) וְאֲנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פְּנֵי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הַרְעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אַחֲרַי: (יט) וְעַתָּה כְּתֹבוּ לְכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁימָה בְּפִיהֶם לִמְעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבִנְיֵי יִשְׂרָאֵל: (כ) כִּי אֲבִיאֲנֶנּוּ אֶל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם וְזָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ וְאָכַל וְשָׁבַע וְדָשָׁן וּפְנָה אֶל אֱלֹהִים אַחֲרַי וְעָבְדוּם וְנִאֲצוּנִי וְהִפְרָ אֶת בְּרִיתִי: (כא) וְהָיָה כִּי תִמְצָאֵן אֹתוֹ רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעַתָּה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ כִּי יָדַעְתִּי אֶת יְצִרְוֹ אֲשֶׁר הוּא עָשָׂה בַּיּוֹם בְּטָרָם אֲבִיאֲנֶנּוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי: (כב) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא וַיְלַמְּדָהּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

6. מינויו של יהושע על ידי ה'

(כג) וַיִּצַו אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן וַיֹּאמֶר חֲזַק וְאַמְץ כִּי אִתְּךָ תִּבְיָא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאֲנֹכִי אֵהְיֶה עִמָּךְ:

א. מבנה הפרק

פרשת וילך כוללת פרק אחד בלבד (ל"א), אלא שפרק זה עוסק במגוון נושאים.

כדי להבליט את הנושאים שבהם עוסק הפרק ועל מנת שנוכל לדון בזיקה הפנימית שביניהם נעתיק כאן את הפרק תוך חלוקתו לפסקות והגדרת נושאייהן:

1. פרשת וילך

1. דברי הפרדה של משה מהעם

(א) וַיִּלְךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל: (ב) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אֲנֹכִי הַיּוֹם לֹא אוֹכַל עוֹד לְצִאת וּלְבֹא וְה' אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: (ג) ה' אֶל-לִהְיֶיךָ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ הוּא יִשְׁמִיד אֶת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיךָ וַיִּרְשָׁתֶם וְהוֹשֻׁעַ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דָּבַר ה': (ד) וְעַשָּׂה ה' לָהֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְסִיחֹן וְלַעֲוֹג מְלֹכֵי הָאֲמֹרִי וְלָאֲרָצִים אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אַתֶּם: (ה) וּנְתַנֶּם ה' לְפָנֶיכֶם וְעַשִּׂיתֶם לָהֶם כְּכֹל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֲתֶכֶם: (ו) חֲזַקוּ וְאַמְצוּ אֶל תִּירְאוֹ וְאֶל תַּעֲרָצוּ מִפְּנֵיהֶם כִּי ה' אֶל-לִהְיֶיךָ הוּא הַהֹלֵךְ עִמָּךְ לֹא יִרְפֹּךְ וְלֹא יַעֲזָבֶךָ:

2. דברי הפרדה של משה מיהושע

(ז) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעִינֵי כָל יִשְׂרָאֵל חֲזַק וְאַמְץ כִּי אִתְּךָ תִּבְוֹא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָם לְתַת לָהֶם וְאַתָּה תִּנְחַלְנָה אוֹתָם: (ח) וְה' הוּא הַהֹלֵךְ לְפָנֶיךָ הוּא יְהִי עִמָּךְ לֹא יִרְפֹּךְ וְלֹא יַעֲזָבֶךָ לֹא תִירָא וְלֹא תַחַת:

3. כתיבת התורה על ידי משה, נתינתה לכוהנים ולזקנים ומצוות הקהל

(ט) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָה אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנֹּשְׂאִים אֶת אֲרוֹן בְּרִית ה' וְאֶל כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: (י) וַיִּצַו מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּמַעַד שָׁנָת הִשְׁמַטָּה בְּחַג הַסְּכוּת: (יא) בְּבֹא כָל יִשְׂרָאֵל לְרָאוֹת אֶת פְּנֵי ה' אֶל-לִהְיֶיךָ בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאַזְנֵיהֶם: (יב) הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׂאִים וְהַטָּף וְגֵרְךָ

7. **כתיבת התורה, מסירתה ללוויים והנחתה בצד ארון ה' לעד**

(כד) וַיְהִי כְּכֹלֹת מֹשֶׁה לְכַתֵּב אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר עַד תָּמָס׃ (כה) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת הַלְוִיִּם נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית ה' לֵאמֹר׃ (כו) לָקַח אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשָׂמְתָם אִתּוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית ה' אֶל-לְהִיכָם וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד׃ (כז) כִּי אֲנֹכִי יֹדְעֵתִי אֶת מִרְיָדָךְ וְאֶת עֲרֹפְךָ הַקָּשָׁה הוּן בְּעוֹדְנִי חִי עִמָּכֶם הַיּוֹם מִמְּרִים הֵיטֵם עִם ה' וְאַף כִּי אֲחֲרֵי מוֹתִי׃

8. **הקדמה לדברי האזהרה של משה לעם**

(כח) הִקְהִילוּ אֵלַי אֶת כָּל זִקְנֵי שְׁבִטֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם וְאֲדַבְּרָה בְּאָזְנֵיהֶם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאֶעֱיִדָה בָּם אֶת הַשְּׂמִים וְאֶת הָאָרֶץ׃ (כט) כִּי יֹדְעֵתִי אֲחֲרֵי מוֹתִי כִּי הִשְׁחַת תִּשְׁחַתּוּן וְסָרְתֶם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם וְקִרְאת אֶתְכֶם הִרְעָה בְּאֲחֵרִית הַיָּמִים כִּי תַעֲשׂוּ אֶת הָרַע בְּעֵינַי ה' לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם׃

9. **אמירת השירה באוזני העם**

(ל) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בְּאָזְנֵי כָל קְהַל יִשְׂרָאֵל אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תָּמָס׃

ב. המכנה המשותף לכל פסקות הפרק

הקשר בין שתי הפסקות הראשונות בולט לעין הן מצד תוכן – דברי פְּרָדָה של משה מהעם ומיהושע ומינויו של יהושע – והן מצד הלשוניות המשותפים הבאים בהן:

”חֲזָקוּ וְאַמְצוּ” (ו) – ”חֲזָק וְאַמְצוּ” (ז);

”אל תיראו ואל תערצו” (ו) – ”לא תירא ולא תחת” (ח);

”כי ה' א-להיך הוא ההלך עמך לא ירפך ולא יעזבך” (ו) – ”וה' הוא ההלך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך” (ח).

פסקות 4 ו-6 קשורות ביניהן באופן ברור;

פסקה 6 היא המשכה הטבעי של פסקה 4, וכבר העיר רש"י:

2. **רש"י לפס' כ"ג**

”ויצו את יהושע בן נון – מוסב למעלה כלפי שכניה, כמו שמפורש 'אל הארץ אשר נשבעתי להם'”.

גם הקשר של פסקות אלו לשתי הפסקות הראשונות ברור לחלוטין:

בפסקה השנייה מחזק משה את יהושע לקראת תפקידו בהכנסת ישראל לארץ, ובפסקות 4,6 מחזק ה' את יהושע לקראת תפקידו באותה לשון ממש – ”חֲזָק וְאַמְצוּ”.

פסקה 5 עוסקת בכתיבת השירה ובביאור מטרתה.

על המכנה המשותף שבינה לבין פסקה 4 ניתן ללמוד מן הדמיון בין פתיחתה של פסקה זו, ”הנך שִׁכְב עִם אֲבוֹתֶיךָ”, לבין פתיחתה של הפסקה הקודמת – ”הן קרבו ימִיךָ למוֹת”.

הווה אומר: שתי הפסקות מכינות לקראת העתיד הצפוי לאחר מות משה, אלא שהפסקה הקודמת עסקה **בעתיד הקרוב** – במינוי מחליף מידי למשה –

ואילו פסקה זו עוסקת **בעתיד הרחוק**, בעונש שיבוא על העם בגלל עזיבת ה' לאחר מות משה.

המשכה של פסקה 5 בא בפסקה 9, המשמשת כהקדמה לשירת האזינו, שתבוא בפרק הבא.

גם פסקה 7 מזכירה בסופה את מות משה – ”ואף כי אחרי מוֹתִי” – ומכאן אתה למד שאף היא משמשת מעין **הכנה** לעתיד לבוא לאחר מות משה.

תוכנה של פסקה זו מזכיר את תוכנה של פסקה 5 – בשתייהן מכין משה יְעִיד לקראת העתיד הרחוק שבו יעזוב העם את א-לוהיו:

בפסקה 5 העד הוא השירה,

ובפסקה 7 – ספר התורה.

הגדרתה של פסקה 8 כפסקה בפני עצמה טעונה הסבר.

מרצף הפסוקים נראה לכאורה שפסקה זו היא המשך טבעי של הפסקה שלפניה, שכן דברי משה שבאו בפסקה הקודמת נמשכים ברצף בפסקה זו, ללא כל סימן של יחידה חדשה.

אף על פי כן הגדרנו פסקה זו כיחידה בפני עצמה, וזאת בגלל תוכנה.

בתחילתה של פסקה זו אומר משה ”הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם ושִׁטְרֵיכם ואדברה באזניהם את הדברים האלה” (כח).

כאמור, מרצף הפסוקים נראה ש”הדברים האלה” קשורים לספר התורה שנוכח בפסוקים הקודמים.

ואולם, רוב המפרשים סבורים כי הכוונה לדברי השירה שייאמרו בפרשת האזינו.

דעה זו נסמכת על הדמיון הרב שבין פסקה זו לבין לשונות שנאמרו בפירוש על השירה:

א. ”הקהילו אלי... ואדברה באזניהם את הדברים האלה” (כח) – ”וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת” (ל);

ב. ”ואעידה בם את השמים ואת הארץ” (כח) – ”האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי” (ל"ב, א);

ג. לשונות שח"ת וכע"ס, הנזכרים בפס' כט וחוזרים ונזכרים בשירה גופה (ל"ב, ה; ל"ב, כ ועוד).

למרות זאת צירפו כאמור בעלי המסורה את פרק ל"א לפרשת נצבים, ולא לפרשת האזינו, ככל הנראה כדי לשמור על ייחודה של שירת האזינו.¹

ג. שני סוגי ההכנות שבפרק

את ההכנות המתוארות בפרק זה ניתן לחלק לשתיים:

הכנות המתייחסות לעתיד הקרוב והכנות המתייחסות לעתיד הרחוק.

ההכנות לעתיד הקרוב באות בפסוקות 1, 2, 4, 6.

בפסוקות 1 ו-2 מכין משה את העם (1) ואת יהושע (2) לקראת הכניסה לארץ, ובפסוקות 4 ו-6 מכין ה' את יהושע לתפקידו בהכנסת העם לארץ.

שאר הפסוקות עוסקות בהכנות לעתיד הרחוק, שהן שלוש:

כתיבת התורה ומצוות הקהל – פסוקה 3;

כתיבת השירה ולימודה את בני ישראל – פסוקות 5, 8, 9;

כתיבת ספר התורה והנחתו בצד ארון ה' – פסוקה 7.

בסעיפים הבאים נבקש לעמוד על טיבן ומשמעותן של הכנות אלו ועל יחסן זו לזו.

נציין כבר כעת כי ההכנה השלישית, כתיבת התורה והנחתה בצד ארון ה', דומה מחד להכנה הראשונה – כתיבת התורה ומצוות הקהל;

ומאידך דומה היא להכנה השנייה – כתיבת השירה ולימודה את בני ישראל – שהרי שניהם מוגדרים כאמור כ'עדי'.

נדון תחילה ביחס שבין כתיבת ספר התורה והנחתו בצד ארון ה' לבין כתיבת השירה.

ד. עדות השירה ועדות ספר התורה

הן ספר התורה והן השירה אמורים לשמש בעתיד כעדים בבני ישראל.

על השירה נאמר בפס' יט "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמנן את בני ישראל שימיה בפייהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל";

ועל ספר התורה נאמר בפס' כו "לקח את ספר התורה הזאת ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' א-להיכם והיה שם בך לעד".

ההקבלה ביניהם ניכרת גם בלשון "עד תמים", שנאמרה הן ביחס לכתיבת התורה (כד) הן ביחס לשירה (ל).

על אלו יש להוסיף את הדמיון בין האמור בפס' כט "וקראת אתכם הרעה באחרית הימים כי תעשו את הרע בעיני ה'" לבין האמור בפסוקה 5, המדברת על השירה, "ומצאוהו רעות רבות... על כל הרעה אשר עשה".

נמצא שפסקה זו, המתייחסת לדברי השירה, איננה ממשיכה את תוכנה של הפסקה הקודמת, שעסקה בספר התורה, אלא היא נקשרת לתוכנה של פסקה 5, והמשכה הוא בפסקה 9, והיא משמשת אפוא כהקדמה לשירת האזינו.

הוכחות אלו נראות בעינינו מכריעות.

בהמשך דברינו ננסה להשיב על השאלה מדוע כרך משה את דבריו על ספר התורה כעד (כו-כז) עם דבריו על השירה (כח-כט).

לענייננו כעת חשוב להדגיש שבין כך ובין כך מוכיח המשפט "כי ידעתי אחרי מותי" (כט) שאף פסקה זו עוסקת בהכנות לעתיד הצפוי לקרות לאחר מות משה.

הפסקה היחידה שלא נזכרה בה מיתתו של משה היא פסקה 3.

ואולם, יש לשים לב שפסקה זו דומה לפסקה 7:

בשתיהן מדובר על כתיבת התורה על ידי משה, ובשתיהן מוסר משה את התורה ללוויים.

הקבלה זו מלמדת שאף פסקה 3, כמו מקבילתה, קשורה להכנה לקראת העתיד לבוא לאחר מות משה.

ניתן אפוא לסכם ולומר שכל הפסוקות בפרק עוסקות בהכנות לקראת הצפוי לאחר מותו של משה.

גם משה וגם ה' צופים פני עתיד ומבקשים להכין את העם לקראתו.

פרק ל"א עוסק, אם כן, בנושא אחד:

פרדתו של משה מן העם והכנת העם למציאות החדשה שלאחר מותו.

מבחינה זו שונה תוכנו של פרק זה מתוכנה של הפרשה הקודמת, פרשת נצבים, שעסקה בכניסתם של ישראל בברית עם ה', ובכך שיימה את חלקו העיקרי של הספר – נאום המצוות ופרשת הברכות והקללות הקשורה אליו.

מאידך קשור פרק זה קשר הדוק לפרשת האזינו, שהרי בפרק זה באה ההקדמה לשירת האזינו.

1 שירת האזינו היא הפרשה היחידה בתורה שיש בתלמוד הבבלי הוראה מפורשת כיצד לחלקה לקוראים. ראה בבלי ראש השנה לא ע"א: "במוספי דשבתא מה היו אומרים? אמר רב ענן בר רבא אמר רב: הזינו לך. ואמר רב חנן בר רבא אמר רב: כדרך שחלוקים כאן כך חלוקין בבית הכנסת". והשווה לירושלמי מגילה פ"ג ה"ז.

נראה שדמיון זה בין מטרת השירה למטרת הנחת ספר התורה בצד ארון ה' הוא שגרם למשה לומר את דבריו על מטרת השירה (כח-כט) כהמשך ישיר לדבריו על הנחת ספר התורה (כו-כז).

מה בין עדותה של השירה לעדותו של ספר התורה המונח בצד ארון ה'?

טיבה של עדות השירה אינו מעניינו של שעור זה.

כאן נציין רק שמדברי ה' בפסקה 5 ומדברי משה בפסקה 8 עולה בבירור כי תפקיד השירה יחול רק לאחר שהצרות הרבות והרעות תמצאנה את עם ישראל בעקבות חטאיו.

בנוסף נציין כי השירה באה להגדיר במדויק את יחס ה' לעמו, ובכך למנוע מסקנות מוטעות שעלולות לנבוע מהצרות העתידות לבוא על עם ישראל.

לעומת אמירה מפורשת זו ביחס לשירה, על עדות ספר התורה לא נאמר כי תפקידה יחול לאחר בוא הצרות.

הסיבה להנחת הספר בצד ארון ה' ולצורך בעדותו היא "כי אנכי ידעתי את מרינך ואת ערפך הקשה הן בעודני חי עמכם היום ממרים היתם עם ה' ואף כי אחר מותי" (כו),

משמע שתפקידה של עדות ספר התורה יהיה לאחר שעם ישראל ימרה את פי ה', אך לפני בוא העונש.²

שומה עלינו לבאר אפוא כיצד ובמה ישמש הספר המונח בצד ארון ברית ה' כעד בבני ישראל באותו שלב.

כבר עמדו מקצת המפרשים על הדמיון שבין פס' כו לבין מציאת ספר התורה בימי יאשיהו (מל"ב כ"ב).

3. מלכים ב' כ"ב – כ"ג

א בן-שמונה שנה, יאשיהו במלכו, ושלושים ואחת שנה, מלך בירושלם; ושם אמו, ידידה בת-עדיה מבצקת. ב ויעש הישר, בעיני יהוה; וילך, בכל-דרך דוד אביו, ולא-סר, זמין ושמואל. {פ}

ג ויהי, בשמונה עשרה שנה, למלך, יאשיהו; שלח המלך את-שפן בן-אצליהו בן-משלם, הספר, בית יהוה, לאמר: ד עלה, אל-חלקיהו הכהן הגדול, ונתם את-הכסף, המובא בית יהוה-- אשר אספו שמרי הסף, מאת העם. ה ויתנה (ויתנוהו), על-יד עשי המלאכה, המפקדים, בבית (בית) יהוה; ויתנו אותו, לעשי המלאכה אשר בבית יהוה, לחזק, בידק הבית. ו לחרשים, ולבנים ולגדרים; ולקנות עצים ואבני מחצב, לחזק את-הבית. ז אך לא-יחשב אתם, הכסף הנתן על-גדס: כי באמונה, הם

2 כל זאת בהנחה שאנו מפרשים את פס' כח-כט כמתייחסים לשירה, ולא כהמשך לעדות ספר התורה. וכבר פירטנו לעיל את השיקולים לטובת פרשנות זו.

עשים. ח ויאמר חלקיהו הכהן הגדול, על-שפן הספר, ספר התורה מצאתי, בבית יהוה; ויתן חלקיהו את-הספר אל-שפן, ויקראהו. ט ויבא שפן הספר, אל-המלך, וישב את-המלך, דבר; ויאמר, התיכו עבדיך את-הכסף הנמצא בבית, ויתנהו על-יד עשי המלאכה, המפקדים בית יהוה. י ויגד שפן הספר, למלך לאמר, ספר נתן לי, חלקיהו הכהן; ויקראהו שפן, לפני המלך. יא ויהי כשמע המלך, את-דברי ספר התורה; ויקרע, את-בגדיו. יב ויצו המלך את-חלקיהו הכהן ואת-אחיקם בן-שפן ואת-עכבור בן-מיכיהו ואת שפן הספר, ואת עשיה עבד-המלך--לאמר. יג לכו דרשו את-יהוה בעדי ובעד-העם, ובעד כל-יהודה, על-דברי הספר הנמצא, הנה: כי-גדולה חמת יהוה, אשר-היא נצתה בנו, על אשר לא-שמעו אבותינו על-דברי הספר הזה, לעשות ככל-הפיתוב עלינו. יד וילך חלקיהו הכהן ואחיקם ועכבור ושפן ועשיה, אל-חלדה הנביאה אשת שלם בן-תקנה בן-חרחש שמר הבגדים, והיא ישבת בירושלם, במשנה; ויבשרו, אליה. טו ותאמר אליהם, כה-אמר יהוה אלהי ישראל: אמרו לאיש, אשר-שלח אתכם אלי. טז כה אמר יהוה, הנני מביא רעה אל-המקום הזה ועל-ישביו--את כל-דברי הספר, אשר קרא מלך יהודה. יז תחת אשר עזבוני, ויקטרו לאלהים אחרים, למען הכעיסני, בכל מעשה ידיהם; ונצתה חמתי במקום הזה, ולא תכבה. יח ואל-מלך יהודה, השלח אתכם לדרש את-יהוה, כה תאמרו, אליו: כה-אמר יהוה אלהי ישראל, הדברים אשר שמעת. יט יען כך-לבבך ותכנע מפני יהוה, בשמעך אשר דברתי על-המקום הזה ועל-ישביו להיות לשמה ולקללה, ותקרע את-בגדיך, ותבכה לפני; וגם אנכי שמעתי, נאם-יהוה. כ לכו הנני אספך על-אבותיך, ונאספת אל-קברתיך בשלום, ולא-תראינה עיניך, בכל הרעה אשר-אני מביא על-המקום הזה; וישבו את-המלך, דבר.

מלכים ב פרק כג

א וישלח, המלך; ויאספו אליו, כל-זקני יהודה וירושלם. ב ויעל המלך בית-יהוה וכל-איש יהודה וכל-לשבי ירושלם אתו, והכהנים והנביאים, וכל-העם, למקטן ועד-גדול; ויקרא באזניהם, את-כל-דברי ספר הברית, הנמצא, בבית יהוה. ג ויעמד המלך על-העמוד ויכרת את-הברית לפני יהוה, ללכת אחר יהוה ולשמור מצוותיו ואת-עדותיו ואת-חקותיו בכל-לב ובכל-נפש, להקים את-דברי הברית הזאת, הפתבים על-הספר הזה; ויעמד כל-העם, בברית. ד ויצו המלך את-חלקיהו הכהן הגדול ואת-כהני המשנה, ואת-שמרי הסף, להוציא מהיכל יהוה, את כל-הפלים העשויים לבעל ולאשרה ולכל צבא השמים; וישרפם מחוץ לירושלם, בשדמות קדרון, ונשא את-עפרם, בית-אל. ה והשבית את-הכמרים, אשר נתנו מלכי יהודה, ויקטרו בבמות בערי יהודה, ומסבי ירושלם; ואת-המקטרים לבעל, לשמש ולירח ולמזלות, ולכל, צבא השמים. ו ויצא את-האשרה מבית יהוה מחוץ לירושלם, אל-נחל קדרון, וישרף אותה בנחל קדרון, וידק לעפר; וישלך, את-עפרה, על-קבר, בני העם. ז ויתץ את-בתי הקדשים, אשר בבית יהוה: אשר הנשים, ארגות שם בתים--לאשרה. ח ויבא את-כל-הכהנים, מערי יהודה, ויטמא את-הבמות אשר קטרו-שמה הכהנים, מגבע עד-באר שבע; ונתץ את-במות השערים, אשר-פתח שער יהושע שר-העיר, אשר-על-שמואל איש, בשער העיר. ט אך, לא יעלו כהני הבמות, אל-מזבח יהוה, בירושלם: כי אם-אכלו מצות, בתוך אחיהם. י ויטמא את-התפת, אשר בגי בני- (בן-) הנס: לבלתי, להעביר איש את-בנו ואת-בתו באש--למלך. יא וישבת את-הסוסיים, אשר נתנו מלכי יהודה לשמש מבא בית-יהוה, אל-לשכת נתן-מלך הסריס, אשר בפרוורים; ואת-מרכבות השמש, שרף באש. יב ואת-המזבחות אשר על-

ניתן אפוא ללמוד מן המאוחר על המוקדם, ולהסיק מן המסופר בספר מלכים על כוונתו של משה.

אין אנחנו מבקשים, כמובן, להעמיס את כל פרטי האירוע המסופר במלכים על הניסוח הקצר והסתמי "והיה שם בד לעד".

כוונתנו היא שבדבריו בפרשת וילך צפה משה את היסודות שהתגלו באירוע המסופר בספר מלכים.

מן המסופר על מציאת הספר בזמן יאשיהו ומן המסופר במל"ב פרק כ"א אתה למד שבתקופת המלכים שקדמו ליאשיהו – מנשה (חמישים וחמש שנה) ואמון (שנתיים) – הוזנחו לימוד התורה וקיום מצוותיה, עד שמציאת הספר בשמונה עשרה שנה ליאשיהו גרמה למלך הפתעה מוחלטת.

אפשר לומר שהתורה כמעט אבדה ונכרתה מפי העם;

ספר התורה נשמר רק במקדש.

מציאת הספר והקריאה בו באוזני המלך היו בבחינת התראה אחרונה לפני בוא הפורענות.

אפשר אפוא שמשה, הצופה לפני מותו שהעם ימרה את פי ה' בעתיד ובעקבות זאת יזניח את שמירת התורה, מבקש להבטיח את שמירת ספר התורה – אם לא בקרב העם, לפחות בצד ארון ברית ה'.

ארון ברית ה' מייצג את מקום השכינה והמקדש.

משה מצפה שאם וכאשר יזניח העם ח"ו את התורה ויפרד מן הקודש, תבוא התורה ממקום הקודש, תעיד בפני העם ומלכו ותתרה בו על הצפוי לו.

התקווה היא שעדות זו, ובעיקר דברי התוכחות והקללות שבספר, תגרום לעם זעזוע ותביא לשינוי דרכו, כפי שאכן קרה בזמן יאשיהו.

כללו של דבר,

השירה צריכה להעיד בעם לאחר בוא העונש – על מנת להבהיר לעם את יחס ה' לעמו לאור העונש הכבד שפקד אותם;

ספר התורה, לעומתה, צריך להעיד בעם לאחר החטא ולפני העונש – על מנת להתרות בעם על העונש הצפוי לו, אולי יזכרו וישבו אל ה'.

עדוּתה של השירה היא בבחינת צידוק הדין;

עדוּתו של ספר התורה היא בבחינת התראה לפני ביצוע גזר הדין.

הגג עלית אחז אֲשֶׁר-עָשׂוּ מַלְכֵי הַיְהוּדָה, וְאֶת-הַמְּזֻבְחוֹת אֲשֶׁר-עָשָׂה מְנַשֶּׁה בְּשָׂתֵי חֲצֹרוֹת בֵּית-יְהוָה--נִתְּץ הַמֶּלֶךְ; וַיִּרְץ מִשָּׁם, וַהֲשִׁילֵךְ אֶת-עַפְרָם אֶל-נַחַל קִדְרוֹן. יג וְאֶת-הַבָּמוֹת אֲשֶׁר-עַל-פְּנֵי יְרוּשָׁלַם, אֲשֶׁר מִימִין לְהַר-הַמְּשָׁחִית, אֲשֶׁר בְּנָה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל לַעֲשֹׂתָרֶת שֶׁקֶץ צִידִינִים וְלִכְמוֹשׁ שֶׁקֶץ מוֹאָב, וְלִמְלָכִים תוֹעֲבֹת בְּנֵי-עַמּוֹן--טמא, הַמֶּלֶךְ....

כא וַיָּצוּ הַמֶּלֶךְ, אֶת-כָּל-הָעָם לֵאמֹר, עָשׂוּ פֶסַח, לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם--בְּקִרְיֹב, עַל סֵפֶר הַבְּרִית הַזֶּה. כב כִּי לֹא נַעֲשֶׂה, כַּפֶּסַח הַזֶּה, מִימֵי הַשְּׁפָטִים, אֲשֶׁר שִׁפְטוּ אֶת-יִשְׂרָאֵל; וְכֹל, מִי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל--וּמַלְכֵי הַיְהוּדָה. כג כִּי, אִם-בְּשִׂמְנֶה עֲשֶׂה שְׁנֵה, לְמֶלֶךְ, יֵאֱשִׁיחוּ: נַעֲשֶׂה הַפֶּסַח הַזֶּה, לַיהוָה--בִּירוּשָׁלַם. כד וְגַם אֶת-הָאֲבוֹת וְאֶת-הַיְדַעְנִים וְאֶת-הַתְּרַפִּים וְאֶת-הַגִּלְגָּלִים וְאֶת כָּל-הַשְּׁקָצִים, אֲשֶׁר נִכְאוּ בְּאֶרֶץ הַיְהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם--בַּעַר, יֵאֱשִׁיחוּ: לְמַעַן תִּקִּים אֶת-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, הַקְּתוּבִים עַל-הַסֵּפֶר, אֲשֶׁר מִצָּא חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן, בֵּית יְהוָה. כה וְכִמְהוּ לֹא-הָיָה לִפְנֵי מֶלֶךְ, אֲשֶׁר-שָׁב אֶל-יְהוָה בְּכָל-לְבָבוֹ וּבְכָל-נַפְשׁוֹ וּבְכָל-מְאֹדוֹ--כָּלֹ, תּוֹרַת מֹשֶׁה; וְאַחֲרָיו, לֹא-קָם כָּמֹהוּ. כו אַךְ לֹא-שָׁב יְהוָה, מִחֲרוֹן אַפּוֹ הַגָּדוֹל, אֲשֶׁר-חָרָה אִפּוֹ, בַּיהוּדָה--עַל, כָּל-הַכְּעִסִּים, אֲשֶׁר הִכְעִיסוּ, מְנַשֶּׁה. כז וַיֹּאמֶר יְהוָה, גַּם אֶת-יְהוּדָה אֲסִיר מַעַל פְּנֵי, בְּאֲשֶׁר תִּסְרֹתִי, אֶת-יִשְׂרָאֵל; וּמֵאֲסַתִּי אֶת-הַעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר-בְּחַרְתִּי, אֶת-יְרוּשָׁלַם, וְאֶת-הַבַּיִת, אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי יְהִי שְׁמִי שָׁם. כח וַיִּתֵּר דְּבָרֵי יֵאֱשִׁיחוּ, וְכָל-אֲשֶׁר עָשָׂה: הֲלֹא-הֵם קְתוּבִים, עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי הַיְמִיּוֹם--לְמַלְכֵי הַיְהוּדָה. כט בְּיָמָיו עָלָה פְּרַעְיָה נִכְחַ מֶלֶךְ-מִצְרַיִם, עַל-מֶלֶךְ אֲשׁוּר--עַל-נַהַר-פָּרְת; וַיִּלְךְ הַמֶּלֶךְ יֵאֱשִׁיחוּ, לְקִרְאָתוֹ, וַיִּמְיֹתָהוּ בַּמְּגִדוֹ, כְּרָאָתוֹ אֹתוֹ. ל וַיִּרְכָּבְהוּ עַבְדָּיו מִתּוֹ, מִמְּגִדוֹ, וַיִּבְאֵהוּ יְרוּשָׁלַם, וַיִּקְבְּרֵהוּ בְּקִבְרָתוֹ;

לפי המסופר שם, מציאת הספר בבית ה' על ידי חלקיה הכוהן וקריאתו בפני יאשיהו המלך גרמה זעזוע למלך.

מלשון הכתוב (שם, יג) נראה שהזעזוע נבע מהתוודעות המלך למצוות הכתובות בספר ואשר העם לא קיימן עד אז מחד, ומתיאור העונש, הנזכר אף הוא בספר, מאידך.

זעזוע זה הביא את יאשיהו לפעול בצורה נמרצת לטהר ולחדש את עבודת ה' על ידי העם כולו, כמתואר בפרוטרוט שם פרק כ"ג.

פעולתו של יאשיהו התחילה בכריתת ברית בין העם לבין ה' ובהתחייבות "להקים את דברי הברית הזאת הכתבים על הספר הזה" (שם כ"ג, ג), ולשון דומה נזכרה גם בסוף התיאור שם – "למען הקים את דברי התורה הכתבים על הספר אשר מצא חלקיהו הכהן בית ה' " (שם, כד).

לשון זו מזכירה בבירור את האמור במעמד הברכה והקללה "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת" (כ"ז, כו) ואת האמור בפרשת הקללות "אם לא תשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתבים בספר הזה" (כ"ח, נח). נוסף שגם בסוף פרשת הקללות נאמר "אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה לכתוב את בני ישראל" (כ"ח, ט).³

3 יש לכן ביטוי במסורת המדרשית ששרדה בתרגום תוספתא לתחילת ספר יחזקאל ובפירוש רד"ק למל"ב כ"ב, יא, ולפיה הספר שמצאו בזמן יאשיהו היה פתוח בפרשת התוכחות בפסוק "יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת" (כ"ח, לו). והשווה למסורת התנאית על גניזת הארון בידי יאשיהו בגלל פסוק זה (תוספתא סוטה, מהדורת ליברמן, פ"ג ה"א, ומקבילות).

ה. קריאת התורה ועדות ספר התורה

נעבור כעת לדון ביחס שבין מטרת כתיבת התורה ומסירתה לכוהנים ולזקנים בפסקה 3 לבין מטרת כתיבת ספר התורה ומסירתו ללוויים בפסקה 7.

נשים לב שבפסקה 7 הציווי הוא על עצם לקיחת ספר התורה והנחתו מצד ארון ברית ה': "וַיִּצַו מֹשֶׁה אֶת הַלְוִיִּים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית ה' לֵאמֹר: לָקַח אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשָׂמֶתֶם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית ה' אֶל-לְהִיכֶם וְהָיָה שָׁם בְּיָד לְעֵד" (כה-כו).

לעומת זאת, בפסקה 3 מסירת התורה לכוהנים ולזקני ישראל איננה חלק מן הציווי, ולא נזכרה בכתוב אלא כהכנה לציווי על קריאת התורה נגד כל ישראל אחת לשבע שנים.

נמצאנו למדים שבפסקה 7 עיקר המטרה הוא עצם לקיחת הספר והנחתו בצד ארון ברית ה', בעוד שבפסקה 3 עיקר המטרה הוא הקריאה בתורה.

משום כך הדגש בפסקה 7 הוא על הספר – "ספר התורה הזה";

ואילו בפסקה 3 הדגש הוא על התורה – "ויכתב משה את התורה הזאת".

מטרתה של קריאת התורה אחת לשבע שנים מפורשת בכתוב בפס' יב-יג:

4. דברים ל"א י"ב – י"ג

הִקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטָּף וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְלִמְעַן יִלְמְדוּ וַיִּרְאוּ אֶת ה' אֶל-לְהִיכֶם וְשָׂמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת. וּבְנִיחָם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְלִמְדוּ לִירְאָה אֶת ה' אֶל-לְהִיכֶם כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ.

וכבר העירו פרשנים על הדמיון שבין הלשון בכתובים אלו לבין הלשון בתיאור מעמד הר סיני:

5. דברים ד', ט-י:

רַק הִשְׁמַר לָךְ וְשָׁמַר נִפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יִסּוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבָנֵי בְנֶיךָ. יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֶל-לְהִיךָ בְּחָרֵב בְּאֵמֹר ה' אֵלֵי הִקְהֵל לִי אֶת הָעָם וְאֲשַׁמְעֶם אֶת דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לִירְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל הָאָדָמָה וְאֵת בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן.

ניתן אפוא לומר שמעמד הקהל הוא ניסיון לקיים את הציווי האמור בפרק ד' על זכירת מעמד הר סיני והנחלתו לבנים.

6. רמב"ם בהלכות חגיגה פ"ג הלכות ה-ו

הקריאה והברכות בלשון הקדש שנאמר 'תקרא את התורה הזאת' בלשונה, אף על פי שיש שם לעוזות וגרים שאינן מכירין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסיני.

כבר אמרנו כי מטרת הנחת ספר התורה בצד ארון ברית ה' היא להתכוון למצב שבו יזניח העם את התורה, וכתוצאה מכך ייווצר ניתוק בין העם ומלכו לבין הקודש.

מטרת מצוות הקהל היא למנוע את שכחת התורה על ידי העם ואת הניתוק בינו ובין הקודש.

הקריאה המחזורית של התורה מדי שבע שנים במעמד פומבי נגד כל קהל ישראל, האנשים והנשים והטף, תכליתה גם לשחזר את מעמד הר סיני וגם להחדיר את התורה אל מוחם ולבותיהם של בני ישראל, על מנת שישמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת.

משום כך אין משה נותן בפסקה זו את התורה רק לכוהנים הנושאים את ארון ברית ה', כפי שנאמר בפסקה 7, אלא הוא נותנה אל כל זקני ישראל (ט).

כאן מבקש משה למנוע מצב של ניתוק בין האומה ומוסדותיה המדיניים לבין הקודש;

אדרבה, הקודש צריך להיות חלק בלתי-נפרד מן האומה ומוסדותיה.

חז"ל ביטאו רעיון זה באופן קולע בקבעם שמי שיקרא את התורה באוזני העם יהיה המלך בכבודו ובעצמו.⁴

אפשר שבכך נוכל גם לבאר את ההבדל בין הניסוח בפס' ט "ויכתב משה את התורה הזאת" לבין הניסוח בפס' כד "ויהי ככלות משה לכתב את דברי התורה הזאת על ספר עד תמם".

המילים "עד תמם" מלמדות כי בפסקה זו חשוב להדגיש שמה מוסר ללוויים ספר שלם;

אפשר שהכוונה להדגיש שגם פרשת הקללות נכללת בספר, וכבר אמרנו שעיקר עדותו של הספר בפסקה זו היא בפרשת הקללות שבו.

בפס' ט, לעומת זאת, המטרה היא קריאת התורה כדי להחדיר את מצוותיה אל לבות בני ישראל, לכן הדגש הוא על המצוות עצמן, המיוצגות היטב בנאום המצוות שבספר, ולא דווקא על פרשת הקללות שבכי-תבוא.

4 סוטה פ"ז מ"ח. יצוין שהטקס נקרא שם (וכן שם מ"ב) "פרשת המלך". הניגוד בין טקס זה, שבו המלך קורא את התורה באוזני העם, לבין המעמד בזמן יאשיהו, שבו קרא את הספר שפן הסופר, בשליחות הכהן הגדול, באוזני המלך, מבטא יפה את ההבדל בין המטרות השונות של כתיבת התורה בשתי הפסקות הנדונות.

יתר על כן, מלשון הרמב"ם בהלכות חגיגה נראה שהרמב"ם ראה במעמד הקהל מעין שחזור של מעמד הר סיני:

1. סדרן של שלוש ההכנות

אפשר, אם כן, לסכם ולומר שלוש ההכנות לעתיד הרחוק המתוארות בפרשתנו מכוונות לשלושה זמנים שונים:

1. כתיבת התורה, מסירתה לכוהנים ולזקנים ומצוות הקהל, המתוארות בפסקה 3, מכוונות לשלב הראשון:

החדרת התורה ללבותיהם של בני ישראל כדי למנוע מצב של ניתוק בין העם ובין התורה.

2. הציווי על לקיחת התורה על ידי הלוויים והנחתה בצד ארון ברית ה' לעד, המתואר בפסקה 7, מכוון לשלב שבו העם ימרה את פי ה', יזניח את התורה ויגיע למצב שבו תישכח התורה ח"ו מקרב העם ותישאר רק במקום הקודש.

המטרה היא להתרות בעם לפני בוא העונש, אולי ישמעו וישבו אל ה'.

3. כתיבת השירה ושימתה בפיהם של ישראל, המתוארות בפסקה 5, מכוונות לשלב שלאחר בוא העונש, ועניין להצדיק את הדין ולמנוע משברים באמונת העם בעקבות הענישה.

אלא שסידורן של הפסקות בפרק אינו חופף את סדרן הכרונולוגי:

הציווי על כתיבת השירה ועדותה בא בכתוב לפני הציווי על הנחת ספר התורה בצד ארון ברית ה' לעד.

שבירה זו של הסדר הכרונולוגי באה לידי ביטוי בפרט נוסף:

פסקה 5, המובאת כאמור שלא לפי סדרה הכרונולוגי, שוברת גם את הרצף שבין פסקה 4, המסיימת בהתגלות ה' באוהל מועד על מנת לצוות את יהושע (טו), לבין פסקה 6, המביאה את צו ה' ליהושע (כג).

מה טעמו של סידור זה?

אפשר שבהצבת הציווי על כתיבת השירה ותיאור מטרתה בין תיאור שני תפקידיה של התורה ביקש הכתוב להדגיש את מרכזיותה וחשיבותה של שירת האזינו, שנועדה כאמור למנוע משבר בעם – משבר העלול להביא ח"ו לניתוק מוחלט בין העם לבין א-לוהיו.

נשים לב גם שהכנת שירת האזינו מתוארת בכתוב כיוזמה וכציווי של ה', לעומת שני תפקידיה של התורה, המוצגים בכתוב כיוזמה של משה.

משה יכול לצפות פני עתיד ולצוות על קריאתה של התורה מדי שבע שנים כדי להחדיר את מצוות התורה אל לב העם.

משה יכול גם לשער שהעם יגיע למצב של עזיבת התורה, ולהכין תרופה לכך על ידי הנחת ספר התורה בצד ארון ברית ה' כעד.

אבל רק הקב"ה בכבודו ובעצמו רשאי ויכול לתאר את הקשר המוחלט בינו לבין עמו, כמתואר בשירת האזינו.

הצבתה של פסקה זו, העוסקת בציווי על כתיבת השירה ובתיאור מטרתה, מיד לאחר שמשה ויהושע מתייצבים באוהל מועד לצורך קבלת ציווי אחר, יוצרת את הרושם שגם משה ויהושע, המנהיג היוצא והמנהיג הנכנס, זקוקים כמו העם כולו לשמוע מאת ה' את הציווי על כתיבתה של השירה ועל משמעותה.

* * *

על שלושה עמודים משעינה הפרשה את הבטחת עתידה של האומה:

לימוד מחזורי קבוע של התורה,

התראה של ספר התורה מפני העונש

ועדותה של השירה על נצחיות הקשר שבין ה' לעמו.

שלושה עמודים אלו מבטיחים את אחדותה של האומה עם תורתה ועם א-לוהיה.

7. זוהר פרשת אחרי-מות, דף עג ע"א

ג' דרגין אינו מתקשרן דא בדא: קודשא בריך הוא אורייתא וישראל.